

DOI: 10.31866/2616-745X.9.2022.265455

УДК 327.5(410+4)

БРЕКЗИТ ЯК ЧИННИК ЛОКАЛЬНИХ І ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН ВІДНОСИН ПОЛЬЩІ З ЄВРОСОЮЗОМ

Шуляк Антоніна Миколаївна^{1а},
Лапін Олег Ігорович^{2а}

¹Докторка політичних наук, професорка,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5234-0758>,
e-mail: antonina.mytko@vnu.edu.ua,

²Аспірант,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2135-7167>,
e-mail: adv.lapin@gmail.com,

^аВолинський національний університет імені Лесі Українки,
просп. Волі, 13, Луцьк, Україна, 43025

Надіслано:
07.07.2022

Рецензовано:
13.07.2022

Прийнято:
15.07.2022

Для цитування:

Шуляк, А. М., & Лапін, О. І. (2022). Брекзит як чинник локальних і глобальних змін відносин Польщі з Євросоюзом. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, (9), 117–139. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-745X.9.2022.265455>.

Стаття присвячена актуальній події для держав-членів Європейського Союзу – дослідженню загроз існування ЄС у контексті Брекзиту та перспективи Полекзиту. Британські аналітичні центри і експерти давали абсолютно різні прогнози, та у результаті Брекзит все-таки відбувся. Подальший розвиток подій спонукає аналітиків та експертів з усього світу робити прогнози розвитку як цілих країн, так і окремих галузей держав. Зокрема, збільшення євроскептичних настроїв у Великобританії було спричинено інституційною кризою ЄС та загостренням кризових процесів. Основні питання, навколо яких активно дискутують: втрати для економіки ЄС та Великої Британії; подальша доля Шотландії та Північної Ірландії; статус Гібралтару; міжнародний авторитет ЄС; престиж та міжнародне становище Британії. Метою статті визначено – спрогнозувати подальші події та наслідки після виходу Великої Британії з ЄС для економічної, політичної, міжнародної сфер; дослідити, яким чином вихід Британії та усі зазначені фактори вплинуть на Полекзит. З'ясовано причини, що призвели до виходу Великобританії з ЄС, зокрема, міграційна криза, уповільнення економічного зростання країн Єврозони,

загострення боргової кризи південноєвропейських країн тощо. Поглиблення євроінтеграції і поступове перетворення ЄС на об'єднання, що за своїми ознаками дедалі більше нагадує федеративну державу, також вивчається як один із факторів виходу Великобританії з ЄС. Також увага сконцентрована на конфлікті Польщі з ЄС, проаналізовано причини, які призвели до такої ситуації. Зокрема, у роботі розглядається ймовірність виходу Польщі з ЄС та передбачаються можливі варіанти подій у відносинах Євросоюзу з Польщею.

Ключові слова: Брекзит; Полекзит; Велика Британія; Польща; ЄС; наслідки; євроскептицизм.

Вступ

Для держав ЄС визначена демократична процедура виходу зі структури, що заснована на таких принципах міжнародного права, як рівноправність і право народів розпоряджатися своєю долею в умовах повної свободи, а також визначати свій внутрішній і зовнішній політичний статус без втручання ззовні. Вихід із Європейського Союзу – це юридичний і політичний процес, за допомогою якого держава-член ЄС перестає бути членом Союзу згідно з договором Ст. 50: «Будь-яка держава-член може прийняти рішення про вихід із Союзу згідно зі своїми конституційними вимогами». На території Сполученого Королівства завжди були євроскептичні настрої. Частково через ці погляди Британія довго входила в ЄС, тобто не тільки через позицію Франції, коли Шарль де Голль був президентом, сприймав Британію негативно і вважав її конкурентом, але в тому числі і через те, що всередині самої Британії не було великого бажання увійти в ЄС. Із третьої спроби, після того, як Шарль де Голль пішов, і не було блокуючого голосу Франції, Британія зайшла в ЄС. Впродовж останніх років європейці вирішували проблему своєї самоідентифікації вступом в ЄС. У 60-х роках ХХ століття, коли Британська імперія перестала існувати, і це виявилася зовсім не та держава, яка існувала в ХІХ столітті і на початку ХХ століття, вони цю проблему вирішили, вступивши в ЄС. Євроскептичні настрої нікуди не поділися, і частина населення все одно була незадоволена. Були політики, які паразитували на ідеї, що ЄС їм не вигідний, і, може, варто його переформатувати або взагалі вийти з нього. Але ці ідеї були маргінальними, тому що Британія отримала вигоду від членства в ЄС – від вільної торгівлі. Після референдуму в 2016 р. суспільство розділилося навпіл – майже 50 на 50, тому знову постало питання: «якщо ми виходимо з ЄС, то куди нам іти, яку позицію ми будемо займати в цьому світі?» (Jacobs, 2018).

ШУЛЯК АНТОНІНА МИКОЛАЇВНА, ЛАПІН ОЛЕГ ІГОРОВИЧ
БРЕКЗИТ ЯК ЧИННИК ЛОКАЛЬНИХ І ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН
ВІДНОСИН ПОЛЬЩІ З ЄВРОСОЮЗОМ

Від лише тільки проведення референдуму по виходу Великої Британії з ЄС уже піднялася хвиля прогнозів щодо політичного та економічного майбутнього Євросоюзу загалом та Об'єднаного Королівства зокрема. І хоч Д. Кемерон у своєму зверненні після підрахунку голосів вкотре запевнив про стабільність економіки (яка є другою в ЄС після німецької), кардіограма ринків капіталу миттєво змінилася.

Британські аналітичні центри та експерти давали абсолютно різні прогнози, та в більшості йшлося про три можливі сценарії: швидкий перехід до зростання економіки Великої Британії; складний перехідний період орієнтовно до 2020 року; затяжна економічна криза до 2030 р. (Акуленко, Майструк та Науменко, 2016). У результаті маємо зреалізований другий сценарій розвитку подій – Велика Британія залишила Європейський Союз. Через три з половиною роки політичної кризи у Великій Британії довкола Брекситу, зміни трьох урядів, позачергових парламентських виборів, запеклих дискусій у суспільстві переважна більшість депутатів нижньої палати британського парламенту 20 грудня 2019 року підтримали угоду про вихід з Євросоюзу з правками прем'єр-міністра Б. Джонсона (Кухалейшвілі, 2019).

Нова проблема для стабільності ЄС, що постала після виходу Великобританії, не допустити «ефекту доміно», щоб інші країни не почали слідувати її прикладу. Рішення Польщі, що законодавство ЄС не може бути вищим за внутрішнє законодавство країни, поставило під загрозу існування ЄС. Адже вважалося, що примат загальноєвропейського законодавства є основою єдиної Європи. Викликаний Брекситом рівень суспільно-політичної напруги на внутрішньодержавному і міжнародному вимірах зумовлює необхідність аналізу нових викликів і загроз, що постали перед ЄС, чим обґрунтовується необхідність проведеного дослідження. Так, все частіше почали говорити про новий виклик – Полекзит. Польща є прикладом країни, де ефективні економічні і суспільно-політичні реформи призвели до потужного економічного зростання та політичної стабільності. Вступ Польщі до ЄС у 2004 році фактично став вирішальним у загальному розвитку країни. Країна впоралася з наступом світової фінансово-економічної кризи, а її авторитет і політична вага у світі невпинно зростає. Більшість польських експертів таку успішність пояснюють членством країни в ЄС та НАТО. Відтоді почався стрімкий розвиток польської економіки через фінансову допомогу від ЄС (як кредити, так і інвестиції) та інтеграції країни в єдиний європейський ринок. Польща дістала можливість впливати на політичні, економічні та безпекові процеси, які відбуваються в Європі та ЄС (Vstup Polshchi). Це покращило імідж Польщі як серед європейських, так і неєвропейських країн, а також

міжнародних організацій, та водночас виникло питання про подальшу самостійну окрему від ЄС долю Польщі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Події, спричинені Брекзитом, є новою сторінкою в історії міжнародних відносин, тому дослідження переважно спирається на публікації українських і закордонних науковців, офіційні виступи посадових осіб та ін. Тематиці Брекзиту присвячений великий масив наукової літератури. Серед авторів слід відзначити Д. Портеса (Portes, 2020), Т. Харроїса (Harrois, 2020), Д. Брендона (Brendan, 2016), Н. Кабрал, Х. Гонсалвес, Н. Родрігес (Cabral, Gonçalves and Rodrigues, 2017), Б. Веллер, Б. Алекс, А. Хант (Веллер та Хант, 2016) та ін.

Варто відзначити також роботи Б. Мартілла та У. Стайгер «Брекзит і за його межами: переосмислення майбутнього Європи» (Martill and Staiger, 2018); Ф. Джейкобса «ЄС після Брекзиту: інституційні та політичні наслідки» (Jacobs, 2018); Е. Гленкросс «Чому Велика Британія проголосувала за Брекзит: великий прорахунок Девіда Кемерона» (Glencross, 2016) та багатьох інших. Українські вчені, які зробили значний внесок у розвиток дослідження теми Брекзиту, – А. Грубінко (2020), Т. Гранчак, О. Пащенко, І. Яковюк. Автори досліджують вплив виходу Великої Британії з ЄС на сучасний етап розвитку європейської інтеграції. Науковцями подано оцінки Брекзиту різними політичними силами, тлумачення його впливу на розвиток Євросоюзу. Особливу увагу приділено впливу Брекзиту на зовнішню політику ЄС та військово-політичну інтеграцію. Розглянуто проблеми, ризики та перспективи розширення Євросоюзу.

Формулювання цілей статті

Тема виходу Польщі з ЄС ще недостатньо вивчена вченими. У цих умовах набирає ваги необхідність заповнення існуючого в літературі пробілу і зосередження на аналізі передумов, чинників, проблем та перспектив Полекзиту у розборі умов, що можуть призвести до дезінтеграції Польщі з ЄС. Брекзит став чинником локальних і глобальних змін відносин Польщі з Євросоюзом. Тематика Брекзиту стає все більш актуальною через загрозу стабільності ЄС, єдності серед держав-учасниць. У своєму дослідженні ми приділимо увагу ймовірності Полекзиту, оскільки міжнародне значення Польщі зростає, вона набирає політичної «ваги» на світовій арені і є прикладом для інших учасниць ЄС.

Метою статті визначено – спрогнозувати подальші події та наслідки після виходу Великої Британії із ЄС для економічної, політичної, міжнародної сфер; дослідити, яким чином вихід Британії з Євросоюзу та усі зазначені

фактори вплинуть на можливий Полекзит; також досліджуємо, як впливає ймовірність Полекзиту на відносини Польщі та ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження

Брекзит вплинув на політичну стабільність ЄС та продовжує ставити під загрозу існування цього політичного утворення. У загальному значенні стабільність – це нормальне функціонування системи, усіх її структур та інститутів, відсутність збоїв у механізмах державної влади, її достатня авторитетність. Стабільність проявляється також і в суворому дотриманні і виконанні законів та інших регулюючих нормативних актів, використаних стосовно мирних, ненасильницьких форм боротьби. Характер політичної стабільності визначається суспільною системою та її політичним режимом. На протилежному боці політичної стабільності – політичні зміни – виникнення нового у структурних та функціональних особливостях політичних явищ, що забезпечує самовідтворення й оновлення суспільно-політичного організму.

Своєрідним компромісом між позицією Великої Британії, яка хотіла паралельного обговорення умов виходу з ЄС та формату майбутньої співпраці, та позицією ЄС, який наполягав, що переговори про майбутнє повинні початися після «розлучення», стало ухвалення політичної декларації, яка була розширена й доповнена. Декларація не до кінця відповідає амбіціям Великої Британії щодо майбутнього партнерства, бо не має зобов'язальної сили та є неконкретною в певних питаннях. Найважливішими вимірами майбутніх відносин мають стати економічний та безпековий (Зайцев та Коваль, 2019).

Протягом перехідного періоду Велика Британія зберігатиме низку зобов'язань щодо ЄС, втративши деякі права: на Британію поширюватиметься дія права ЄС (включно з укладеними міжнародними договорами та рішеннями Суду ЄС), вона сплачуватиме фінансові внески до бюджету ЄС, але втратить можливість впливати на законодавство ЄС, зокрема й право голосу в інституціях ЄС. До завершення перехідного періоду Велика Британія збереже участь у розпочатих програмах ЄС та доступ до баз даних ЄС, а також матиме можливість у окремих випадках обговорювати з державами-членами директиви й політику ЄС. Протягом перехідного періоду зможе вести переговори, укласти та ратифікувати міжнародні договори з іншими державами, але набрати чинності вони зможуть тільки після завершення перехідного періоду або потребуватимуть окремої згоди ЄС (Evans and Menon, 2017). Перехідний період дає Великій Британії час на адаптацію законодавства до виходу з ЄС та ведення переговорів про майбутні торговельні відносини. Подовження перехідного періоду також може допомогти Британії відтермінувати активацію Протоколу щодо Ірландії / Північної Ірландії. Втім, умови перехідного періоду далекі від тверджень про відновлення негайного

контролю над внутрішньою політикою в результаті Брекзиту (Зайцев та Коваль, 2019).

Після виходу Великої Британії з Євросоюзу на головну роль в об'єднанні претендує Франція. Навряд чи інші країни, окрім вищезазначеної Польщі, захочуть залишити європейську співдружність, але в організації – криза. У 2007 році ЄС провів невдалу стратегію розширення, приєднавши Румунію та Болгарію, що не відповідали європейським стандартам. Багато громадян цих країн поїхали в розвиненіші держави Європи, зайняли робочі місця та створили соціальне напруження. Тепер лідери Франції та Німеччини пропонують стратегію паралельного розвитку для Європи (Левицька, 2020). Після британського референдуму країни-засновники ЄС і нові країни з Вишеградської групи виступили з діаметрально протилежними пропозиціями щодо стратегії розвитку Євросоюзу: перші мають бажання продовжувати політичну інтеграцію, другі закликають сконцентруватися на економіці. Країни Вишеграду як супротивники перетворення ЄС на супердержаву втратили потужного союзника в особі Британії. Натомість Німеччина і Франція мають у ЄС більшу вагу, ніж чотири країни Вишеграду. Посадовці ЄС у будь-якому випадку зв'язані документами Євросоюзу, а в цих документах вказано, що обов'язком всіх країн ЄС є прагнення до постійного і всебічного поглиблення інтеграції. Це якраз один із пунктів, щодо якого прем'єр-міністр Д. Кемерон торгувався з ЄС, перш ніж призначити дату референдуму. Торгувався успішно: ЄС підтвердив, що звільняє Британію від цього обов'язку (Вендік, 2016).

Після закінчення перехідного періоду може спостерігатися зростання політичної напруженості в британських регіонах, де більшість населення голосувало проти виходу Великої Британії з ЄС на референдумі 2016 року. Можливими є виступи сепаратистів у Північній Ірландії. Партія «Шинн Фейн» у своєму передвиборчому маніфесті позначила як пріоритети протидію Брекзиту, референдум щодо об'єднання Північної Ірландії та сусідньої Ірландії, збереження членства в Євросоюзі. До проведення референдуму сепаратисти збираються домагатися особливого статусу для Північної Ірландії у складі Великої Британії. За даними опитування лорда Ешкрофта (Кухалейшвілі, 2019), 46 % жителів Північної Ірландії підтримують вихід зі складу Сполученого Королівства та входження до складу Ірландії (45 % респондентів – проти, решта – не визначилися).

У Шотландії події можуть розвиватися за каталонським сценарієм. Шотландія є частиною Великої Британії з 1707 р. У цьому британському регіоні

ШУЛЯК АНТОНІНА МИКОЛАЇВНА, ЛАПІН ОЛЕГ ІГОРОВИЧ
БРЕКЗИТ ЯК ЧИННИК ЛОКАЛЬНИХ І ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН
ВІДНОСИН ПОЛЬЩІ З ЄВРОСОЮЗОМ

ситуація для Б.Джонсона ще складніша, ніж у Північній Ірландії, оскільки сепаратистська «Шотландська національна партія» домінує в місцевому парламенті, а за підсумками парламентських виборів отримала 47 із 59 місць, закріплених за шотландцями в Палаті громад. Перший міністр Шотландії Н.Стерджен 19 грудня 2019 року скерувала Б.Джонсону листа з вимогою надати місцевому парламенту право на проведення другого референдуму щодо незалежності. Перший референдум відбувся у 2014 р., тоді 55 % шотландців проголосували проти виходу зі складу Сполученого Королівства. Влада Шотландії може провести референдум щодо незалежності. Шотландські сепаратисти мають солідну соціальну базу для організації провокацій і акцій протесту. Згідно з дослідженням YouGov, незалежність Шотландії підтримує активна меншість – 44 % населення регіону (56 % респондентів – проти).

Важливим питанням для британського уряду залишається Гібралтар після Брекзиту, який перебуває у складі Великої Британії з 1713 р. У 2016 р. понад 95 % населення Гібралтару проголосувало за збереження Великої Британії в складі ЄС. Заморська територія має власну банківську систему. Основою економіки заморської території є офшорна банківська справа, сфера послуг, ремонт та заправка комерційних судів. Не останнє значення мають торгово-економічні відносини з ЄС. На Гібралтарі немає свого сільського господарства. Щодня на роботу до Гібралтару їздять близько 9 тис. громадян Іспанії. Брекзит став каменем спотикання у відносинах Великої Британії та Іспанії, яка виступає за спільне володіння Гібралтаром. У 2018 р. британський уряд ухвалив рішення поширювати на Гібралтар будь-які переговори з ЄС після Брекзиту. Є побоювання, що влада Іспанії блокуватиме торговельні переговори Великої Британії та ЄС, щоб вплинути на зміну статусу Гібралтару.

Отже, в геополітичному плані Велика Британія має вирішити ряд важливих питань, які можуть поставити під загрозу її територіальну цілісність.

Ідея Європейського Союзу – це уособлення тріумфу післявоєнних ліберальних еліт, які вибудували ЄС таким, яким ми його нині знаємо. Раніше ще жодна країна не виходила добровільно з ЄС. І коли Британія проголосувала, то це стало серйозним ударом по європейських елітах, оскільки засвідчило кризу самої ідеології. Бо якщо Британія виходить, то це означає, що з європоцентристськими ідеями щось не так. Все це дало величезну фору євроскептикам. Брекзит став питанням боротьби ідеологій між тими, хто підтримує розвиток Євросоюзу, посилення його цілісності – старими ліберальними елітами тобто, а також тими, кого називають євроскептиками, правими консерваторами, націонал-популістами, які переконують, що Євросоюз – це не той шлях, котрим має рухатися Європа, потрібно давати

більше влади національним парламентам, а не наднаціональним структурам тощо (Ліскович, 2018).

У заявах, з якими виступили Німеччина і Франція, а також керівники Вишеградської четвірки – Польщі, Чехії, Угорщини, Словаччини – важко знайти прямі і різкі розбіжності. Німецький і французький міністри пропонують зайнятися зміцненням Європейського монетарного союзу, роблять наголос на все більш жорсткій координації економічної та податкової політики. Ф.-В.Штайнмайер і Ж.-М.Ейро стверджують, що всі заходи мають стати відповіддю на розчарування частини громадян європейським проектом, одним із проявів якого і став результат референдуму в Британії.

Прем'єр-міністри Чехії Б. Сobotка, Польщі Б. Шидло, Угорщини В. Орбан та Словаччини Р. Фіцо заявляють, що Євросоюз має стати «Союзом довіри». «Довіру необхідно відновити на всіх рівнях. Реальні побоювання наших громадян мають бути краще висвітлені (у політиці). Національні парламенти мають бути почуті. Інститути Європейського Союзу мають діяти чітко у межах своїх завдань і мандатів» (Вендік, 2016) – так голови урядів Вишеградської групи сформулювали своє несприйняття спроб будівництва супердержави під керівництвом Єврокомісії та інших центральних органів ЄС.

Союз має зосередитись на практичному перезапуску процесу зближення. Для цього Союз має використати всі ключові інструменти: гармонізацію, підтримку інвестицій, інновацій, завершення створення єдиного ринку енергії і цифрових послуг, просування вільної торгівлі і свободи пересування, а також зміцнення ринку мобільної робочої сили зі створенням перспективних робочих місць.

Відносини влади Польщі й інституцій ЄС значно погіршилися у жовтні 2021 року, що спричинено рішенням Конституційного суду Польщі, яке сколихнуло не лише польське суспільство, а й увесь ЄС. 7 жовтня 2021 року Трибунал Польщі вирішив, що законодавство ЄС не може бути вищим за внутрішнє законодавство країни. Судді також оголосили, що низка законів і деякі судові постанови ЄС суперечать основному закону Польщі. При цьому членство країни в Євросоюзі не дає органам ЄС верховенства в судовій сфері і не означає передачу Польщею свого суверенітету ЄС. Судді постановили, що жодна державна інстанція Польщі не погодиться на обмеження своїх повноважень зовнішньою силою. Згідно з рішенням Трибуналу, вищим законом Польщі є Конституція, а будь-які міжнародні угоди і договори підпорядковуються їй. Це рішення суду, де домінують прихильники панівної

ШУЛЯК АНТОНІНА МИКОЛАЇВНА, ЛАПІН ОЛЕГ ІГОРОВИЧ
БРЕКЗИТ ЯК ЧИННИК ЛОКАЛЬНИХ І ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН
ВІДНОСИН ПОЛЬЩІ З ЄВРОСОЮЗОМ

партії «Право і справедливість», дає польському уряду виправдання знову намагатися ігнорувати директиви Суду Європейського Союзу, які йому не подобаються, особливо з питань незалежності судової системи (Чи загрожує Польщі вихід з ЄС? 2021). Фактично цим рішенням Польща поставила під сумнів примат загальноєвропейського законодавства над національним, що вважалося основою єдиної Європи. Деякі політики та експерти називають це першим кроком до виходу Польщі з ЄС, тобто до Полекзиту.

Вихід Польщі з ЄС досить суперечливе питання, оскільки є багато причин для того, щоб залишитися у складі Євросоюзу, і багато розбіжностей у формуванні політики. Однією з причин Полекзиту є те, що цінності, які популяризують консервативні польські політики, не схожі на цінності ЄС. Цей факт не призводить до зміцнення зв'язків між Польщею та ЄС. Цю суперечку можна розглядати як конфлікт між соціальним консерватизмом і лібералізмом. Консервативна партія Польщі «Право і справедливість» вважає християнське коріння Європи основою будь-якої подальшої інтеграції до ЄС. На їхню думку, інтеграція має бути обмежена європейськими націями та їхніми відповідними цінностями і традиціями. Вони скептично налаштовані, коли йдеться про відкриття Європи для неєвропейської імміграції, і вони критикують ідею мультикультуралізму. Консервативні польські політики також виступають за посилення ролі традиційної сім'ї (тобто чоловіка, дружини та дітей) у суспільстві (Громов, 2018). Отже, вони проти легалізації гомосексуальних стосунків і відмовляють гомосексуальним парам у праві усиновлювати дітей. Вони також виступають проти пом'якшення законів про аборт, вважаючи, що ненароджені діти мають право на життя, а їхні права рівні з правами їхніх потенційних матерів. Майже всі вищезгадані польські цінності або суперечать політкоректності, або інтересам ключових країн-членів ЄС.

Якщо брати до уваги політику Польщі і ЄС, то існує розбіжність у поглядах щодо міграційної та енергетичної політики. Польща та ЄС мають різну енергетичну політику. ЄС зосереджений на розвитку зеленої енергетики, а Польща має інше бачення щодо цього питання, через що не бере участі у вирішенні цих важливих для Європи питань. Тоді як країни ЄС відмовляються від вугілля, уряд у Варшаві підтримує будівництво нових електростанцій на основі цього джерела енергії. Наразі розвиток відновлюваної енергетики в Польщі блокується. Польща не хоче брати участь у вирішенні міграційної кризи через небажання приймати біженців із Близького Сходу. Хоча мусульмани в Польщі не є великою меншиною, пропаганда політиків і терористичні атаки придушили ідею пропуску біженців через кордони Польщі (Еремина, 2020). Ця атмосфера призвела до расистських нападів на іноземців

і навіть поляків, які розмовляють іноземними мовами під час публічних телефонних розмов.

Серед прихильників польського уряду зростають ворожі до ЄС настрої. Оскільки протистояння навколо судової системи загострилося, коли Комісія погрожувала утримати мільярди євро з фондів відновлення пандемії у Польщі, лідери правлячих партій іноді порівнювали ЄС із Радянським Союзом, який окупував державу під час «холодної війни». М. Моравецький виступив у польському парламенті, захищаючи вето, накладене на бюджет ЄС. Він порівняв Союз із колишнім комуністичним режимом в Польщі, виступив проти «вибіркових рішень єврократів» і «європейської олігархії». Водночас високопоставлені чиновники наполягають, що вони не прихильники Полекзиту. Але опозиційні партії вказують на те, що хоч негайний вихід з ЄС не на порядку денному «ПіС», поведінка партії може призвести саме до цього. Важливим аспектом є те, членство в ЄС не входить у довгострокові інтереси Я. Качинського. У підсумку, рішення щодо польського майбутнього в ЄС буде ухвалювати саме він як фактичний правитель країни, для якого ЄС не грає центральну роль у його баченні повної перебудови Польщі. Він хоче демонтувати всі реформи, які країна провела після падіння комунізму в 1989 р. Цей період він називає отруєним корупцією і внутрішніми домовленостями (Грубінко, 2020). Польський уряд не тільки вселяє своїм громадянам ворожість до біженців у Європі, але й намагається зобразити Німеччину в поганому світлі. Після понад 70 років після закінчення Другої світової війни Польща почала вимагати від свого західного сусіда значних військових репарацій. Німеччина натомість відкидає вимоги Польщі та вважає питання вичерпаним. Тема репарацій для Польщі вважалася врегульованою, оскільки Польща ніби сама відмовилась від виплат. Однак відповідна постанова Ради міністрів Польської Народної Республіки 1953 році, на думку нинішнього польського уряду, була ухвалена під тиском СРСР. Питання знову актуалізувалось після приходу до влади партії Я. Качинського «Право і справедливість» у 2015 р. (Гассельбах та Романець, 2018).

Незважаючи на всі ці нюанси, Польща має багато причин для того, щоб залишитися у складі ЄС. Передусім ЄС користується великою популярністю серед поляків. Після того, як більшість виборців проголосували за вступ в ЄС, лояльність до організації тільки зміцнилася. Польща отримала значні переваги від єдиного ринку й фінансування з боку ЄС. Із 2004 року Польща отримала 127 млрд євро, завдяки чому покращилися умови життя в країні.

ШУЛЯК АНТОНІНА МИКОЛАЇВНА, ЛАПІН ОЛЕГ ІГОРОВИЧ
БРЕКЗИТ ЯК ЧИННИК ЛОКАЛЬНИХ І ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН
ВІДНОСИН ПОЛЬЩІ З ЄВРОСОЮЗОМ

З 2004 р. понад 2 млн поляків скористалися перевагами вільного пересування, щоб працевлаштуватися за кордоном. Згідно з урядовими підрахунками, Польща має отримати 139 млрд євро фінансування і приблизно 34 млрд позики в рамках нового бюджету й механізму відновлення після пандемії. Але уряди Польщі й Угорщини заблокували цей план.

По-друге, вихід з ЄС підірве польську економіку. Брекзит доводить, наскільки важко відділити економіку однієї країни від всього ринку ЄС. Польські компанії експортують й імпортують товари і послуги здебільшого в межах єдиного ринку ЄС. У 2018 році майже 80 % польського експорту припадали на країни ЄС. А 58 % польського імпорту походило з внутрішнього ринку Союзу. Польська економіка притягувала значні іноземні інвестиції, які перетворили країну на один із промислових центрів всього Євросоюзу. Дохід на душу населення зріс від 45 % від середньостатистичного показника по ЄС в 2004 році до 70 % у 2017-му. Про це свідчать дані Євростату. За всю тисячолітню історію країни поляки не мали таких доходів. Якщо Великобританія – 6-та найбільша економіка світу, то Польща – лише 22-га (Грубінко, 2020). Вона більш залежна від ЄС. Вихід з організації й повернення всіх митних зборів і торговельних бар'єрів знищать польську економіку.

По-третє, вихід Польщі з ЄС прирівнюватиметься до повернення російської сфери впливу, оскільки Польща завжди вважалася російськими військовими стратегами ключем до Європи. Зв'язки Польщі з НАТО і ЄС допомогли їй відійти від сфери впливу Кремля. Проте це може змінитися, якщо Польща вирішить вийти з ЄС.

На цей момент є три потенційні сценарії формування політики Польщі щодо Європи: британський, консервативний та проєвропейський. Британський сценарій означав би концентрацію польського уряду на сферах інтеграції, які є важливими лише для Варшави, тобто на регіональній політиці ЄС чи аграрній політиці. У цьому сценарії ЄС розглядатиметься Польщею як економічна організація, що забезпечує доступ до спільного європейського ринку, а також політичну підтримку у разі суперечок із наддержавами, такими як Російська Федерація.

Однак це припущення обтяжене деякими недоліками, особливо можливістю впливу уряду Польщі на процес прийняття рішень до ЄС. Участь польського уряду в процесі дезінтеграції супроводжується національним егоїзмом, що послаблює вплив на загальні ринкові рішення. Недоліком цієї стратегії є подальше збільшення розриву між єврозоною та іншими державами-членами. У Великобританії на форумі ЄС були конкретні аргументи, наприклад, сильна економіка чи військовий потенціал, а у Польщі таких аргументів немає, або вони, безперечно, слабші. Те ж саме стосується зовнішніх відносин і

вищезгаданої політики щодо Росії. З дуже високою ймовірністю можна припустити, що в епоху, коли починається економічна криза, Німеччина та Франція активніше працюватимуть над зменшенням або послабленням санкцій проти Росії, оскільки метою цих країн буде максимальне стимулювання економічної співпраці. Прийняття Польщею британського сценарію передбачає еволюційне переміщення у бік Полекзиту. Шлях Британії до виходу з ЄС також був еволюційним, і одним із його головних інструментів була критика способу діяльності ЄС, посилення втручання у внутрішні справи держав-членів і небажання деяких громадян розуміти суть членства. У Польщі лише останнє питання поки є явною перешкодою для початку дискусії про послаблення польських зв'язків з ЄС.

Другий можливий сценарій, який є більш консервативним, передбачає, що Польща пере чекає труднощі в Європі та світі, пов'язані з затяжною пандемією COVID-19 та російсько-українською війною 2022 року. За цим сценарієм концентрація польської влади мала б на меті ліквідувати економічні наслідки пандемії та війни без подальшого реформування внутрішньої політики та не провокувати європейські інституції на радикальні, зокрема фінансові дії проти Варшави. За такого сценарію Польща припинила б критикувати європейські інститути, щоб отримати якомога більшу організаційну та фінансову підтримку для збереження економіки і робочих місць. Прийняття консервативного сценарію європейської політики було б результатом прагматичного балансу прибутків і збитків. По суті, це одна з найбільш реалістичних концепцій найближчого майбутнього (Геба, 2021).

Останній і водночас найменш реалістичний зі сценаріїв полягає в тому, що Польща повністю змінить стратегію проведення європейської політики з конфронтаційної чи консервативної на більш активну та проінтеграційну, зберігаючи реалістичний підхід до діяльності європейських інституцій. У цій ситуації владі у Варшаві довелося б повністю відмовитися від реформ внутрішньої політики, що в принципі означало б визнання помилки та погодження з європейськими інституціями. Це також вимагатиме змін у законодавчих положеннях внутрішнього законодавства Польщі, запроваджених останніми роками, проти яких заперечували європейські інституції, а також окремі країни-члени. За таких умов Польщі, по суті, доведеться повернутися до моделі європейської політики 2007–2015 рр., тобто створити коаліцію в ЄС на базі Німеччини та Франції. У цьому контексті для Польщі було б реально зайняти місце Великобританії в Європейському

ШУЛЯК АНТОНІНА МИКОЛАЇВНА, ЛАПІН ОЛЕГ ІГОРОВИЧ БРЕКЗИТ ЯК ЧИННИК ЛОКАЛЬНИХ І ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН ВІДНОСИН ПОЛЬЩІ З ЄВРОСОЮЗОМ

Союзу і, таким чином, увійти до першої ліги держав-членів і мати реальний вплив на процес прийняття рішень. Однак це означало б повне заперечення досягнень 2015–2021 рр. у внутрішній та зовнішній політиці Польщі. У контексті нинішніх політичних умов у Польщі цей сценарій фактично неможливо реалізувати. Повна зміна напряму політики щодо Європи можлива лише в результаті зміни політичних груп, які керують Польщею.

Польща та ЄС на курсі конфронтації. Деякі противники нинішнього уряду побоюються, що рішення Трибуналу може обернутися виходом Польщі з Євросоюзу. Проте, незважаючи на розбіжності Польщі і ЄС у юридичних питаннях, ЄС не має правового механізму для виключення члена з Союзу. Це означає, що для реалізації Полекзиту цей процес має бути ініційований Варшавою (згідно зі статтею 50). На цей момент ця ідея видається надуманою, тому що Польща – це країна, де понад 80 % населення виступає за членство в ЄС. Польща дуже залежить від внутрішнього ринку, а також від фондів ЄС, включаючи фонд відновлення (COVID-19) (Хоменко, 2021).

ЄС користується демократичним мандатом, сильнішим, ніж будь-який, досягнутим польським урядом із 1989 року, насамперед завдяки двом факторам: національній безпеці та економіці. ЄС широко розглядається як гарант незалежності Польщі, якій протягом століть загрожували російські імпералістичні амбіції.

Польські лідери відкидають будь-які думки про Полекзит і звинувачують опозицію в тому, що вона грає з ідеєю Полекзиту для отримання політичної вигоди. Голова партії «Право і справедливість», віце-прем'єр Я. Качинський також бачить майбутнє Польщі в Європейському Союзі. Однак, за його словами, у Союзі порушується правило рівноправності держав («Polexit»...). Спостерігається також тенденція інструменталізувати ЄС найбільш сильними його членами, зокрема – Німеччиною.

М. Моравецький представив позицію офіційної Варшави стосовно рішення Конституційного Трибуналу, а також загального ставлення до процесів у Євросоюзі. За його словами, чинна владна коаліція в Польщі не має планів вивести країну з ЄС. Рішення Трибуналу щодо верховенства польського права над європейським стосується лише одного конкретного положення, а не всіх нормативних актів ЄС. Офіційна Варшава визнає верховенство європейського права над польським до рівня законів, однак Конституція країни є важливішою за будь-який європейський нормативний акт. Моравецький підкреслив, що ЄС є не «наддержавою», а альянсом рівних країн, отже, не можна допустити надмірної централізації влади з боку Брюсселя. На його переконання, суди ЄС не можуть занадто глибоко втручатися у внутрішні справи країн-членів, адже їх ніхто не наділяв такими повноваженнями,

і це заважає процесу реформування всередині країни (Чи загрожує Польщі вихід з ЄС?, 2021).

Польщі вигідно бути в Євросоюзі, оскільки він підтримує її фінансову та економічну стабільність, а ЄС вигідна Польща, оскільки на ці гроші вона закуповує європейські товари і є важливою частиною західного альянсу на східному фланзі Європи.

Отже, погіршення відносин Польщі та ЄС спричинено рішенням Конституційного суду Польщі, яке наділило польське законодавство на території країни пріоритетом над правом Євросоюзу. Для того, щоб Полекзит відбувся, його повинна ініціювати сама Польща, оскільки ЄС немає таких повноважень. Найближчим часом Польща не вийде з ЄС, оскільки влада Польщі відкидає ці ідеї та більше ніж половина поляків підтримують членство в Євросоюзі.

Висновки

Брекзит вважається поворотною віхою в міжнародних відносинах, зокрема і в історії розвитку ЄС. Це було спричинено широкістю та різноманітністю спільного європейського простору, браком демократичності процесів у наднаціональних інституціях, міграційною кризою, неготовністю Великої Британії до політичної інтеграції, відмінною національною ідентичністю Великобританії і специфічними факторами євроскептицизму, властивими Сполученому Королівству.

Нині для Британії головна проблема – це позиція Шотландії та Ірландії. Навряд дійде до розвалу Британського Королівства, але політичні еліти не врахували, що різні відносини між регіонами історично існують і нікуди не поділися. Вони загострили їх Брекситом. Брексит – це принципова річ для багатьох: Шотландія – велика частина її прибутковості припадала саме через членство в ЄС, те ж саме і з Північною Ірландією. Це питання їх власного виживання й добробуту, оскільки вихід з ЄС – це більша залежність від Лондона. Певне переформатування структурних відносин всередині Британії, між Лондоном і регіонами відбудеться, і потрібно буде йти на якісь компроміси.

Щодо політичних, економічних та репутаційних наслідків, Великобританія втратила голос у вищих політичних органах ЄС, ускладнився доступ на товарні та фінансові ринки ЄС, додаткових труднощів додало міжнародне співробітництво в боротьбі з тероризмом і пошуку злочинців, спостерігається тенденція відтоку з Великої Британії іноземних інвестицій. Великобританія перестала бути учасником енергетичного ринку ЄС та

ШУЛЯК АНТОНІНА МИКОЛАЇВНА, ЛАПІН ОЛЕГ ІГОРОВИЧ БРЕКЗИТ ЯК ЧИННИК ЛОКАЛЬНИХ І ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН ВІДНОСИН ПОЛЬЩІ З ЄВРОСОЮЗОМ

європейської схеми торгівлі емісійними квотами. Позитивною стороною для Великобританії є те, що вона припинила вносити щорічні платежі до спільного бюджету ЄС та було спрощено процедуру встановлення торгово-економічних відносин з іншими країнами. Важким є прогнозування економічного розвитку або занепаду Британії. Сьогодні важко спрогнозувати, які будуть економічні наслідки цього кроку для британців, особливо в цифрах. Ймовірно, перші роки Британія буде втрачати, а потім можливе повернення до якогось зростання. Більша частина політикуму вважає, що це буде доволі серйозний удар по економіці країни.

Головними наслідками виходу Великобританії з ЄС для самої організації були: втрата ЄС своєї другої за величиною економіки та одного із найбільших платників чистого внеску до бюджету ЄС, що призвело до додаткового фінансового тягаря для інших країн; загальне зменшення обсягів економіки ЄС та її значення для світової економіки; інші країни намагаються зайняти місце Великої Британії і зміцнити свої позиції; загострення дебатів щодо необхідності реформ у ЄС та ролі наднаціональних і державних інститутів; втрата авторитету організації. Проте є і переваги Брекситу для ЄС, зокрема, це стосується реалізації тих проєктів, проти яких виступала Британія, і перегляду угод з метою зробити їх більш вигідними для європейців.

Полекзит – це ймовірний вихід Польщі з ЄС, що був спричинений конфліктом між ЄС і Польщею щодо пріоритетності законодавства ЄС на території країни. Політики назвали таку ухвалу Конституційного суду Польщі «юридичним Полекзитом». Рішення Польщі поставило під сумнів примат загальноєвропейського законодавства над національним основою єдиної Європи. Деякі політики назвали це першим кроком до Полекзиту. Основними причинами виходу Польщі з ЄС є відмінні цінності, розбіжність у поглядах щодо міграційної та енергетичної політики, зростання євроскептицизму серед прихильників польського уряду, та Польща не хоче приймати біженців із Близького Сходу. Проте найближчим часом Полекзиту не буде, оскільки ЄС підтримує фінансову та економічну стабільність Польщі, більше ніж половина поляків виступають за членство в Євросоюзі, та вихід Польщі з ЄС буде прирівнюватися до повернення російської сфери впливу.

Вихід Великобританії з ЄС став найяскравішим проявом євроскептицизму, і анти-ЄС настрої почали розвиватися швидшими темпами. Це загрожує посиленням дезінтеграційних настроїв у середовищі суспільств і політичних еліт держав-членів ЄС. Брекзит поставив під загрозу подальшу інтеграцію в ЄС і послаблення його позицій на зовнішньому рівні. Викликом для ЄС є перегрупування сил в організації і руйнація трійки країн, що мали найбільший вплив на рішення ЄС. В умовах дезінтеграційних процесів існує

проблема перспективи формування ЄС як світового центру сили через послаблення позицій у системі світової політики, економіки, безпеки й міжнародних відносин загалом.

Список використаних джерел та посилань:

- Акуленко, Л, Майструк, С. та Науменко, Д., 2016. Економічні наслідки Brexit: три сценарії для Європи та Британії. *Європейська правда*, [online] 27 червня. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/06/27/7051299/> [Дата звернення 18 травня 2022].
- Ананьева, Е. В., 2017. Брексит: причины, политический фон, последствия. *Контуры глобальных трансформаций: политика, экономика, право*, 10 (6), С. 98–119.
- Веллер, Б. та Хант, А., 2016. Усе, що треба знати про «брекзит». *BBC News* [online] 21 червня. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/06/160621_uk_eu_referendum_az [Дата звернення 18 травня 2022].
- Вендік, Ю., 2016. Схід і Захід ЄС після «брекзиту» потягнуло в різні боки. *BBC News Україна*, [online] 1 липня. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/07/160701_brexit_east_west_ozh [Дата звернення 18 травня 2022].
- Вступ Польщі до Європейського Союзу, НАТО та його наслідки. *Борисфен Інтел*, [online] 18 грудня. URL: https://bintel.org.ua/nash_archiv/archiv-evroatlantichna-integraciya/vstuplenie-polshi-v-evropejskij-sojuz-nato-i-ego-posledstvija/ [Дата звернення 18 травня 2022].
- Гассельбах, К. та Романець, Р., 2018. Репарації за війну: від Німеччини хочуть більше грошей. *Deutsche Welle*, [online] 15 жовтня. URL: <https://www.dw.com/uk/%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97-%D0%B7%D0%B0-%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%83-%D0%B2%D1%96%D0%B4-%D0%BD%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%87%D1%83%D1%82%D1%8C-%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B5-%D0%B3%D1%80%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%B9/a-45845606> [Дата звернення 18 травня 2022].
- Геба, Г. І., 2021. Дезінтеграційні процеси в ЄС: політичні та безпекові виміри. Доктор філософії. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, [online] URL: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/science/razovi_spec_vcheni_rad/df41051010/anotaciya_GebaGI.pdf [Дата звернення 18 травня 2022].

ШУЛЯК АНТОНІНА МИКОЛАЇВНА, ЛАПІН ОЛЕГ ІГОРОВИЧ
БРЕКЗИТ ЯК ЧИННИК ЛОКАЛЬНИХ І ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН
ВІДНОСИН ПОЛЬЩІ З ЄВРОСОЮЗОМ

- Громов, А. А., 2018. Brexit без сделки. Чем морозит самый радикальный сценарий выхода из ЕС. [online] 07 грудня. URL: <http://www.aviation.com.ua/news/54261/> [Дата звернення 18 травня 2022].
- Грубінко, А. В., 2020 Конфліктогенний потенціал Брекзиту: національний, регіональний і глобальний виміри. *Україна дипломатична*, [online] 21, С. 803–821. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42144> [Дата звернення 18 травня 2022].
- Еремина, Н., 2020. «Сужение евроинтеграции». После брекзита восточное крыло ЕС ждет сокращение дотаций. *Евразия Эксперт*, [online] 10 февраля. URL: https://eurasia.expert/posle-brekzita-vostoch-es-zhdet-sokrashchenie-dotatsiy/?utm_source=google.com&utm_medium=organic&utm_campaign=google.com&utm_referrer=google.com [Дата звернення 18 травня 2022].
- Зайцев, Б. та Коваль, Н., 2019. Ключові аспекти виходу Великої Британії з ЄС: наслідки для України: аналітична записка. *Дипломатична академія України імені Геннадія Удовенка при МЗС*. [online] URL: http://da.mfa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/02/lyutyu_2019_B.ZAJTSEV_N.KOVAL_.pdf [Дата звернення 18 травня 2022].
- Куса, І., 2019. ЄС втомився від Брекзиту та хоче якнайшвидше позбутися Британії: Що чекає на Європу? *Український Інститут Майбутнього*, [online] 8 листопада. URL: https://zik.ua/news/2019/11/21/naslidky_ta_ryzyky_brexit_shcho_otrymaiu_t_v_results_brytaniia_ta_yes_943831 [Дата звернення 18 травня 2022].
- Кухалейшвілі, Г., 2019. Наслідки Брекзиту: Які виклики чекають на Велику Британію після виходу з ЄС. *112 канал*, [online] 23 грудня. URL: <https://ua.112.ua/statji/naslidky-brekzitu-yaki-vyklyky-chekaiut-na-velyku-brytaniyu-pislia-vykhotu-z-yes-519676.html> [Дата звернення 18 травня 2022].
- Левицька, І., 2020. Велика Британія сьогодні виходить із ЄС – наслідки для України та Європи. *Gazeta.ua*, [online] 31 січня. URL: https://gazeta.ua/articles/posuti/_velika-britaniya-sogodni-vihodit-iz-es-naslidki_-dlya-ukrayini-ta-europe_/949378 [Дата звернення 18 травня 2022].
- Ліскович, М., 2018. А він буде, британський Брекзит? І чого від нього чекати Україні? *Укрінформ*, [online] 07 листопада. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2575177-a-vin-bude-britanskij-brekzit-i-cogo-vid-nogo-cekati-ukraini.html> [Дата звернення 18 травня 2022].
- Хоменко, С., 2021. Полекзит: чим загрожує Польщі відмова від законодавства ЄС [online] 9 жовтня. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-58854665> [Дата звернення 18 травня 2022].

- Чи загрожує Польщі вихід з ЄС? 2021. *Укрінформ*, [online] 21 листопада. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3336554-ci-zagrozuje-polsi-vihid-z-es.html> [Дата звернення 18 травня 2022].
- Brendan, D., 2016. Britain and European federalism, [online] pp. 80–84. Available at: https://fedtrust.co.uk/wp-content/uploads/2016/05/Britain_and_European_federalism.pdf [Дата звернення 18 травня 2022].
- Cabral, N., Gonçalves, J. and Rodrigues, N., 2017. *After Brexit Consequences for the European Union*. Palgrave Macmillan.
- Evans, G. and Menon, A., 2017. *Brexit and British Politics*. London : Polity.
- Glencross, A., 2016. *Why the UK Voted for Brexit: David Cameron's Great Miscalculation*. London: Palgrave Pivot.
- Harrois, T., (15.06.2020), Foreign Policy and the Brexit Negotiations. *UK in a Changing Europe*, [online] 15 June. Available at: <https://ukandeu.ac.uk/foreign-policy-and-the-brexit-negotiations/> [Accessed 29 July 2022].
- Jacobs, B., 2018. *The EU after Brexit: Institutional and Policy Implications*. Palgrave Pivot.
- Martill, B. and Staiger, U. eds., 2018. *Brexit and Beyond – Rethinking the Futures of Europe*. London: UCL Press.
- Portes, J., 2020. Immigration Between the Referendum and Brexit. *UK in a Changing Europe*, [online] 20 June. Available at: <https://ukandeu.ac.uk/long-read/immigration-between-the-referendum-and-brexit/> [Accessed 29 July 2022].
- Ridgwell, H., 2021. 'Polexit': Is Poland About to Quit the European Union? *VOA News*. [online] 11 October. Available at: <https://www.voanews.com/a/polexit-is-poland-about-to-quit-the-european-union-/6266377.html> [Accessed 29 July 2022].

References:

- Akulenko, L, Maistruk, S. and Naumenko, D., 2016. Ekonomichni naslidky Brexit: try stsenarii dlia Yevropy ta Brytanii [Economic Consequences of Brexit: Three Scenarios for Europe and Britain]. *Yevropeiska pravda*, [online] 27 June. Available at: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2016/06/27/7051299/> [Accessed 18 May 2022].
- Ananeva, E.V., 2017. Brekzit: prichiny, politicheskii fon, posledstviia [Brexit: causes, political background, consequences]. *Kontury globalnykh transformatsii: politika, ekonomika, pravo*, 10 (6), pp. 98–119.
- Brendan, D., 2016. Britain and European federalism, [online] pp.80-84. Available at: <https://fedtrust.co.uk/wp->

**ШУЛЯК АНТОНІНА МИКОЛАЇВНА, ЛАПІН ОЛЕГ ІГОРОВИЧ
БРЕКЗИТ ЯК ЧИННИК ЛОКАЛЬНИХ І ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН
ВІДНОСИН ПОЛЬЩІ З ЄВРОСОЮЗОМ**

- content/uploads/2016/05/Britain_and_European_federalism.pdf [Дата звернення 18 травня 2022].
- Cabral, N., Gonçalves, J. and Rodrigues, N., 2017. *After Brexit Consequences for the European Union*. Palgrave Macmillan.
- Chy zahrozhue Polshchi vykhid z YeS? [Is Poland in danger of leaving the EU? 2021] 2021. *Ukrinform*, [online] 21 lystopada. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3336554-ci-zagrozhue-polsi-vihid-z-es.html> [Accessed 18 May 2022].
- Eremina, N., 2020. "Suzhenie evrointegratsii". *Posle brekzita vostochnoe krylo ES zhdet sokrashchenie dotatsii* ["Narrowing of European integration". After Brexit, the eastern wing of the EU is waiting for a reduction in subsidies]. *Evrasiia Ekspert*, [online] 10 February. Available at: https://eurasia.expert/posle-brekzita-vostoch-es-zhdet-sokrashchenie-dotatsiy/?utm_source=google.com&utm_medium=organic&utm_campaign=google.com&utm_referrer=google.com [Accessed 18 May 2022].
- Evans, G. and Menon, A., 2017. *Brexit and British Politics*. London: Polity.
- Glencross, A., 2016. *Why the UK Voted for Brexit: David Cameron's Great Miscalculation*. London: Palgrave Pivot.
- Gromov, A.A., 2018. *Brexit bez sdelki. Chem morozit samyi radikalnyi stsenarii vykhoda iz ES* [Brexit without a deal. What freezes the most radical scenario of leaving the EU]. [online] 07 December. Available at: <http://www.aviation.com.ua/news/54261/> [Accessed 18 May 2022].
- Harrois, T., (15.06.2020), *Foreign Policy and the Brexit Negotiations. UK in a Changing Europe*, [online] 15 June. Available at: <https://ukandeu.ac.uk/foreign-policy-and-the-brexit-negotiations/> [Accessed 29 July 2022].
- Hasselbakh, K. and Romanets, R., 2018. *Reparatsii za viinu: vid Nimechchyny khochut bilshe hroshei* [War reparations: Germany wants more money]. *Deutsche Welle*, [online] 15 October. Available at: <https://www.dw.com/uk/%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97-%D0%B7%D0%B0-%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%83-%D0%B2%D1%96%D0%B4-%D0%BD%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%87%D1%83%D1%82%D1%8C-%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B5-%D0%B3%D1%80%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%B9/a-45845606> [Accessed 18 May 2022].
- Heba, H.I., 2021. *Dezintehratsiini protsesy v YeS: politychni ta bezpekovi vymiry* [Disintegration processes in the EU: political and security dimensions]. Doctor of philosophy. Odesa Mechnikov National University, [online] Available at: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/science/razovi_spec_vcheni_rady/df41051010/anutaciya_GebaGI.pdf [Accessed 18 May 2022].

- Hrubinko, A.V., 2020 Konfliktohennyi potentsial Brekzitu: natsionalnyi, rehionalnyi i hlobalnyi vymiry [Conflict-generating potential of Brexit: national, regional and global dimensions]. *Ukraina dyplomatychna*, [online] 21, pp.803–821. Available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42144> [Accessed 18 May 2022].
- Jacobs, B., 2018. *The EU after Brexit: Institutional and Policy Implications*. Palgrave Pivot.
- Khomenko, C., 2021. Polekzyt: chym zahrozhuie Polshchi vidmovna vid zakonodavstva YeS [Polexit: What threatens Poland with the rejection of EU legislation] [online] 9 zhovtnia. Available at: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-58854665> [Accessed 18 May 2022].
- Kukhaleishvili, H., 2019. Naslidky Brekzitu: Yaki vyklyky chekaiut na Velyku Brytaniuu pislia vykhodu z YeS [Consequences of Brexit: What challenges await Great Britain after leaving the EU]. *112 kanal*, [online] 23 hrudnia. Available at: <https://ua.112.ua/statji/naslidky-brekzitu-yaki-vyklyky-chekaiut-na-velyku-brytaniuu-pislia-vykhodu-z-yes-519676.html> [Accessed 18 May 2022].
- Kusa, I., 2019. YeS vtomyvsia vid Brekzitu ta khoche yaknaishvydshe pozbutysia Brytaniu: Shcho chekaie na Yevropu? [The EU is tired of Brexit and wants to get rid of Britain as soon as possible: What awaits Europe?] *Ukrainskyi Instytut Maibutnoho*, [online] 8 lystopada. Available at: https://zik.ua/news/2019/11/21/naslidky_ta_ryzyky_brexit_shcho_otrymaui_t_v_results_brytaniia_ta_yes_943831 [Accessed 18 May 2022].
- Levytska, I., 2020. Velyka Brytaniia sohodni vykhodyt iz YeS - naslidky dlia Ukrainy ta Yevropy [Great Britain is leaving the EU today - consequences for Ukraine and Europe]. *Gazeta.ua*, [online] 31 sichnia. Available at: https://gazeta.ua/articles/posuti/_velika-britaniya-sogodni-vihodit-iz-es-naslidki-dlya-ukrayini-ta-europe/949378 [Accessed 18 May 2022].
- Liskovych, M., 2018. A vin bude, brytanskyi Brekzit? I choho vid noho chekaty Ukraini? [Will there be a British Brexit? And what can Ukraine expect from him?] *Ukrinform*, [online] 07 lystopada. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2575177-a-vin-bude-britanskij-brekzit-i-cogo-vid-nogo-cekati-ukraini.html> [Accessed 18 May 2022].
- Martill, B. and Staiger, U. eds., 2018. *Brexit and Beyond – Rethinking the Futures of Europe*. London: UCL Press.
- Portes, J., 2020. Immigration Between the Referendum and Brexit. UK in a Changing Europe, [online] 20 June. Available at: <https://ukandeu.ac.uk/long-read/immigration-between-the-referendum-and-brexit/> [Accessed 29 July 2022].
- Ridgwell, H., 2021. 'Polexit': Is Poland About to Quit the European Union? VOA News. [online] 11 October. Available at: <https://www.voanews.com/a/polexit-is-poland-about-to-quit-the-european-union-/6266377.html> [Accessed 29 July 2022].

ШУЛЯК АНТОНІНА МИКОЛАЇВНА, ЛАПІН ОЛЕГ ІГОРОВИЧ
БРЕКЗИТ ЯК ЧИННИК ЛОКАЛЬНИХ І ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН
ВІДНОСИН ПОЛЬЩІ З ЄВРОСОЮЗОМ

- Veller, B. and Khant, A., 2016. Use, shcho treba znaty pro "brekzyt" [Everything you need to know about Brexit]. *BBC News*, [online] 21 June. Available at: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/06/160621_uk_eu_referendum_az [Accessed 18 May 2022].
- Vendik, Yu., 2016. Skhid i Zakhid YeS pislia "brekzytu" potiahnulo v rizni boky [East and West EU pulled in different directions after "Brexit"]. *VVS News Ukraina*, [online] 1 July. Available at: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/07/160701_brexit_east_west_ozh [Accessed 18 May 2022].
- Vstup Polshchi do Yevropeiskoho Soiuzu, NATO ta yoho naslidky [Poland's accession to the European Union, NATO and its consequences]. *Borysfen Intel*, [online] 18 December. Available at: https://bintel.org.ua/nash_archiv/arxiv-evroatlantichna-integraciya/vstuplenie-polshi-v-evropejskij-sojuz-nato-i-ego-posledstvija/ [Accessed 18 May 2022].
- Zaitsev, B. and Koval, N., 2019. Kliuchovi aspekty vykhodu Velykoi Brytanii z YeS: naslidky dlia Ukrainy: analitychna zapyska [Key aspects of the UK's exit from the EU: implications for Ukraine: analytical note]. *Dyplomatychna akademiia Ukrainy imeni Hennadiia Udovenka pry MZS*. [online] Available at: http://da.mfa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/02/lyuty_2019_B.ZAJTSEV_N.KOVAL_.pdf [Accessed 18 May 2022].

BREXIT AS A FACTOR OF LOCAL AND GLOBAL CHANGES IN RELATIONS OF POLAND WITH THE EUROPEAN UNION

Antonina Shuliak^{1a}, Oleg Lapin^{2a}

*¹Doctor of Political Sciences, Professor,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5234-0758>,
e-mail: antonina.mytko@vnu.edu.ua,*

*²PhD Student,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2135-7167>,
e-mail: adv.lapin@gmail.com,
^aLesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine*

The article is devoted to a topical event for the European Union Member States, namely the study of threats to the EU existence in the context of Brexit and the prospects of Polesxit. British think tanks and experts had given completely different forecasts, and as a result, Brexit took place. Further developments encourage analysts and experts from around the world to make forecasts for the development of entire countries and separate sectors of the states. In particular, the increase in Eurosceptic sentiment in the UK was caused by the EU's institutional crisis and the escalation of crisis processes. The main issues that are actively discussed refer to losses for the economy of the EU and the UK; the future of Scotland and Northern Ireland; Gibraltar status; the international authority of the EU; the prestige and international position of Britain. The purpose of the article is to predict further events and consequences after the UK's exit from the EU for economic, political and international spheres; to investigate how the exit of Britain and all the mentioned factors will affect Polesxit. The article also focuses on the likelihood of Poland's withdrawal from the EU and outlines possible developments in the EU's relations with Poland.

The reasons that led to the UK's exit from the EU, such as the migration crisis, the slowdown in economic growth in the Eurozone, the aggravation of the debt crisis in southern European countries, etc. have been identified. The deepening of European integration and the gradual transformation of the EU into a union that is increasingly reminiscent of a federal state are also being studied as a factor in Britain's exit from the EU. Also, attention is focused on the conflict between Poland and the EU, the reasons that led to this situation are analyzed. In particular, the paper considers the probability of Poland's withdrawal from the EU and envisages possible options for events in the EU's relations with Poland.

**ШУЛЯК АНТОНІНА МИКОЛАЇВНА, ЛАПІН ОЛЕГ ІГОРОВИЧ
БРЕКЗИТ ЯК ЧИННИК ЛОКАЛЬНИХ І ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН
ВІДНОСИН ПОЛЬЩІ З ЄВРОСОЮЗОМ**

Keywords: Brexit; Polesxit; Great Britain; Poland; the EU; consequences; Euroscepticism.